

Date: 9th February-2025

МИРЗО БОБУР ИЖОДИДА ВАТАНПАРВАРЛИК ҒОЯЛАРИ

Расулова Камола Хазраткуловна

Зарафшон шаҳар 2-сонли политехникуми тарих фани ўқитувчиси

Эргашева Малоҳат Фахриддин қизи

Зарафшон шаҳар 2-сонли политехникуми тарих фани ўқитувчиси

Аннотация: Ушбу мақолада атоқли давлат арбоби шоҳ ва шоир Захириддин Муҳаммад Бобурнинг ҳаёти ва ижоди, ватанпарварлик ҳис-туйғулари, ватан соғинчи ҳамда халқпарварлик, инсонпарварлик сиёсати ҳақида ёритилган бўлиб, унинг бой мероси бугунги кунда ҳам ўз аҳамиятини йўқотмаганлиги ҳақида келтириб ўтилган.

Калит сўзлар: Бобур, ватан, ватанпарварлик, муҳаббат, маданият, юрт, соғинч, неъмат, давлат, сулола, бобурийлар, марказлашган.

Захириддин Муҳаммад Бобур атоқли давлат арбоби, саркарда, шу билан бирга, истеъдодли шоир, адиб, донишманд тарихчи, зукко географ, заковатли олим ва таржимон, миллий маданиятимиз ва маънавиятимиз фидоийсидир. Мирзо Бобур инқирозга юз тутган темурийлар давлатини сақлаб қолиш ва мустаҳкамлаш, Ўрта Осиёда марказлашган йирик давлат вужудга келтириш учун узоқ ва қаттиқ кураш олиб борган давлат арбобидир.

Тақдир Бобурни Мовароуннахрни тарк этишга мажбур этди. Тарихда 332 йил ҳукмронлик қилган Бобур ва бобурийлар сулоласи даврида Афғонистон ва Ҳиндистоннинг сиёсий, иқтисодий, маданий ҳаётида катта ўзгаришлар рўй берди. Кўплаб ариқ ва каналлар қазилди сувсиз ерларга сув чиқарилди, экин майдонлари кенгайтирилиб, боғлар барпо этилди, турли бинолар, йўл ва кўприклар, мактаб, мадрасалар, жумладан, дунёда мисли йўқ тарихий обида, жаҳоннинг етти мўъжизасидан бири – Тож Маҳал каби мақбаралар бунёд этилди.

Бобур ўзининг ватанпарварлик ва халқпарварлик ҳақидаги оташин нутқлари, мурожаатлари, сеҳрли, жозибали сўзлари ва шеърлари билан одамлар қалбини ром этиб бунёдкорлик ишларини ақл-идрок ва донишмандлик билан асосида амалга оширган давлат арбобидир.

“Бобур бекиёс даражада маданий, дилбар шахслардан бири эди. У мазҳабпарастликка хос маҳдудлик ва диний мутассибликдан йироқ эди, вайронагарчилик билан шуғулланмади. Бобур санъат ва адабиётга қизиқар, ўзи туркий ва форс тиларда шеърлар битар эди. У гуллар ва боғларни севар ва жазирама Ҳиндистонда Ўрта Осиёдаги Ватанини тез-тез эслаб турарди: “..бинафшаси бисёр латиф бўлур ... қалин лола ва гуллар очилур”, деб хотирлайди у эсдаликларида”.¹

“Бобурнома”ни инглиз тилига таржима қилган Уильям Эрскин Осиёдаги подшоҳлар ичида саховатлилиги, мардлиги, истеъдоди, фанга, санъатга муҳаббати, Ватанни севиши жиҳатидан Бобур Мирзога тенг келадиган подшоҳни топиб

¹ Ж.Неру. Дунё тарихига назар. – Жаҳон адабиёти, 1997, 4-сон, 181-б.

Date: 9th February-2025

бўлмайди дейди: “Бобур Шарқ мамлакатлари тахтига ярашиб тушган ҳукмдорларнинг ёрқин намояндаларидан биридир. Унинг шахси олийжаноб инсон ва улуғ шоҳга мансуб бўлган фазилатлардан таркиб топган. Ҳали ёш болалигидаёқ, Фарғона тахтига чиққанда, атроф мамлакатларнинг тахтига султон ва хонлар ўтирар эди. У ҳали йигитлик давридаёқ у султонлардан биронтаси қолмади. Улар саройдаги фитналар ёки бўлмаса четдан келган босқинлар қурбони бўлдилар. Ўша шафқатсиз шамоллар Бобурни ҳам узоқ элларга элтиб ташлади. Лекин қонидаги ғайрат-шижоат ва ирода кучи туфайли ана шу ҳаёт бўронларига бардош бериб, ундан устун келган яккаю ягона темурий Бобур эди”.¹

Кунлардан бир кун Бобурга Фарғона сувию тупроғида униб-ўсган ва ўша сахий водий қуёшида пишган қовун келтирганларида у қовунни сўятуриб аччиқ-аччиқ йиғлаган экан.¹ Бу бир қарч қовун, бир шингил узумга муҳтожлик эмас, балки юрт меҳрига бўлган чексиз соғинчи, беадад меҳр-муҳаббатидадир.

Бобур ўз юртини қолдириб, ғайри элларга кетишни ўзи учун бир “хатолик”, “юз қаролик”, деб билиб, ғарибликда юрган кишининг кўнгли шод бўлмаслигини қайта-қайта такрорлаб, бир рубойида шундай дейди.

Ёд этмас эмиш кишини ғурбатда киши,

Шод этмас эмиш кўнглини меҳнатда киши.

Кўнглим бу ғарибликда шод ўлмади,

Оҳ ғурбатда севинмас эмиш, албатта, киши

Маълум сабабларга кўра ўз юртини ташлаб, ўзга мамлакатларда ғурбатда, икки жаҳон овораси бўлиб юрганлар сингари Бобур ҳам Ватанини Худо берган неъматларнинг энг улуғ, энг аълоси ва муқаддаси, деб таърифлайди. Бегона юртларда иши бароридан келиб, шоҳу султон бўлиб, кам-кўстлик нелигини билмасдан юрган бўлса ҳам, лекин ўз юрти, диёри йўқлиги, Ватанидан олисдалигидан ўксинади, дили шод-хуррам бўлмайди, Ватан меҳригиёси уни ўзига ҳар дақиқа ва ҳар сония тортиб туради.

Хулоса ўрнида шуни айтиш жоизки, Бобур ижодида ватан ишқи, ватанпарварлик ғоялари етакчи ўрин эгаллайди. Унинг асарлари, лирик шеърлари ва рубойларида инсон учун Ватандан азиз ва муқаддас, ватандек олий, илоҳий неъмат йўқлиги, одам учун нимаики муқаддас бўлса, барчаси ватан билан мўътабарлиги такрор ва такрор уқтирилади. Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг буюк фалсафий таълимоти ватанга иймон-эътиқод билан боғлиқлиги ва ўз диёридан ўз ихтиёри ила воз кечмаганлигидир.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Ж.Неру. Дунё тарихига назар. – Жаҳон адабиёти, 1997, 4-сон, 181-б.
2. Ульям Эрскин. Бобур Ҳиндистонда. Т.: “Чўлпон”, 1985, 102-103-бетлар.
3. Ғ.Сотимов “Ўрта Осиё ва Ҳиндистон тарихида бобурийлардаври”, Тошкент.:2009 у.

¹ Қаранг: Ульям Эрскин. Бобур Ҳиндистонда. Т.: “Чўлпон”, 1985, 102-103-бетлар.